

Q. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE

XENODOCHIIS,

VULGO

Von Hospitälern

Oder

Lazarethen.

QVAM

BENEVOLO ORDINIS MEDICI INDULTU
IN ACADEMIA ERNESTINA

PRAESIDE

D. JO. HERMANNO FÜRSTENAU,

PRIMARIO MEDICINAE, OECONOMIAE ORDINARIO PROFESSORE,

PRO LICENTIA

IMPETRANDI SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES
ET DOCTORIS GRADVM

D. XV. NOV. CIOIDCCXXXIV.

H. L. Q. S.

PVBLICO ET PLACIDO SENATVS ACADEMICI EXAMINI
EXPONET

CHRISTOPHORVS RANDEL,

MAGDEBVRGENSIS.

RINTELII TYPIS ENAXIANIS.

DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LANDS

MEMORANDUM

TO THE SECRETARY OF THE INTERIOR

FROM THE ASSISTANT SECRETARY

SUBJECT: [Illegible]

DATE: [Illegible]

REFERENCE: [Illegible]

RECOMMENDATION: [Illegible]

APPROVED: [Illegible]

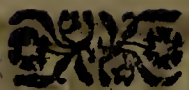

I.

Quod si de vera valetudinem
conservandi, morbosque profligandi ratione sollicitus quispiam fuerit, is certe haud felicius citiusve eandem inibit ac si prudenti & sedulo causarum, quæ utramque efficiunt & fulciunt valetudinem instituto examine salubrium æque ac insalubrium veram consequatur notitiam, ita tamen, ut exactam sui ipsius cognitionem prius acquirat, quidque profit corpori, quid vero noceat, quid animum erigat prosterneatue, sedulo attendat, quam ad causarum scrutinium accedat. Utriusque vero causæ valetudinis fere sunt infinitæ. Quod si enim a Deo O. M. unico salutis fonte discesseris, cuncta quæ nos circumstant, valetudinem certa ratione conservare, aut labefactare & frangere queunt. Communiter tamen senario comprehenduntur numero valetudinis causæ utriusque, quæ proinde quod pro recto aut non recto usu sanitatem pariter ac morbos producere sunt aptæ, res non naturales medicorum filiis appellantur, inepta, si fatendum quod res est, appellandi ratione, cum nihil nisi quod maxime naturale, ordine suo comprehendant. Hoc vero nomine aër, cibus & potus, motus & quies, somnus

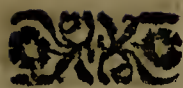
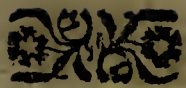
& vigiliæ, excreta & retenta, & animi pathemata venire solent. Quæ omnia quantum ad moderandam valetudinem conferant, ita cuilibet attendenti planum est, & in aprico positum, ut nullum relinquatur dubium. Sed vero plures esse causas valetudinis ratione probe considerandas, & venena & medicamenta demonstrant, quæ tamen omnia & si quæ sunt alia assumptorum genera, cibi potusque rationem habere plerisque creduntur, & rebus pariter non naturalibus accensentur; idemque per omnia de operationibus chirurgicis, atque instrumentis aliis acie aut mole eminentibus, & lædere pariter ac juvare aptis intelligendum erit.

II.

I. Aph. I.

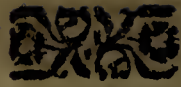
Sed nec his omnem absolvi causarum, quæ morbos & sanitatem producant, seriem, tum res ipsa loquitur, tum HIPPOCRATES autor est, qui postquam vitam brevem, artem longam, occasionem celerem, experimentum periculosum, judicium difficile duce veritate pronunciaverat, oportet autem, pergit, non modo se ipsum, nempe Medicum, exhibere, quæ oportet, facientem, sed etiam ægrum, & præfentes, & externa. Externa ista, τὰ ἔξωθεν, plura involvunt, quam ut paucis ea efferre liceat, videturque optimus Senex paucis multa, & omnia illa indigere voluisse, quæ A. C. CELSO iudice alias nec dici nec scribi possunt. Tot certe sunt utriusque valetudinis præsidia, quæ vix millesimo mortaliū concessa sunt omnia. Quod enim de sano homine qui & bene valet & suæ spontis est, idem affirmat

mat CELSVS, quod nimirum nullis se alligare legibus debeat, ac neque medico neque iatrolipta egere. *L. I. c. I.* Istum quod oporteat varium habere vitæ genus, modo ruri esse, modo in urbe, sæpiusque in agro, navigare, venari, quiescere interdum, sed frequenter se exercere, & quæ sequuntur plane egregia, ea quidem omnia rectissime se habent, sed quis quæso suæ spontis est? Plerosque sane mortalium durum illud necessitatis telum cogit, aliis ut inservi-endo vitam miseram trahant, aliorum itaque jussu, instinctu, voto vitæ rationes instituere cogantur. Sed nec qui honestiore sunt loco nati, qui munerum dignitate, aut generis nobilitate fulgent, ipsique Principes & Magnates, & quorum ad exemplum, nutum, omnia componuntur, si quidem ornare, quam accipere provinciam, velint, revera suæ sunt spontis sunt, belli pacisque tempore id sedulo agentes, curantes, & cum valetudinis non raro detrimento molientes, subditis, regionibus, provinciis ut bene sit, de singulis ut optime mereantur. Ita vero cum iis qui summo sunt loco nati, & rerum omnium affluentia gaudent, cum sit comparatum; quid demum de egenis fiet? Hi certe omnibus sanitatis subsidiis destituti prorsus videntur. Sed salva res est: his enim natura aëris salubritatem libertatemque plerumque non invidit, alimenta parce concessit, ne copia facile nocerent, motum atque exercitationem corporis frequentiore ipsa injunxit necessitas, ita ut, quoad sani sunt, & laboris amantes, de mediis ad sanitatis conservationem necessariis conquerendi nullam inve-

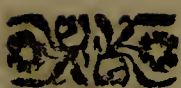
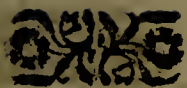
veniant causam. Quod si vero cum morbis hujus generis hominibus conflictandum erit, tum certe vitam revera miseram agunt, omnibus fere subsidiis sanitati reparandæ necessariis prorsus destituti, nisi aliorum opera subleventur.

III.

Hoc certe institutum illorum fuisse videtur, qui aliorum egestati atque indigentiae facultatibus suis ut subvenirent, qui peregrinantium, decrepitorum orborum, pauperum, languentiumque commodis ut consulerent, xenodochia, nosocomia & nosodochia gerontotrophia, orphanotrophia & ptochotrophia magno instruxerunt apparatu, & necessariis quibuslibet vitae subsidiis, alimentis, medicamentis, & quæ ad congruam singulorum applicationem spectant, adminiculis prospicientes ingentem sumtum vim impenderunt. Vt vero nullum facile oppidum offenditur, quod non ptochotrophio aliquo, majori minorive apparatu instructo gaudet, ita veri nominis nosodochia in Germania nostra rarius occurrunt, aut si quæ dantur, minoris sunt apparatus, quam ut commemorari pluribus mereantur. „Talia, ut J. BOHNIVS, Medicus consummatissimus „ apposite scriptum reliquit, in Germaniæ civitatibus vix speranda erunt, si Viennam, Hamburgum „ & Argentoratum excipias, populosioribus & instructissimis xenodochiis gaudentes, quorum „ alumni vivi praxeos, mortui anatomes exercitio „ moderantibus Medicis insignis peritiæ quotidie „ subjiciuntur. Abundant & luxuriant vero his Bel-

*d. offic.
Med. diff.
I, §. II. 15.*

Belgium, Gallia, Anglia, Italia, magnis sumtibus “
 & splendidiore apparatu exstructis & enutritis, mi- “
 serorum infinitorum proinde salutis ac artis medi- “
 cæ incremento sacrata. “ Belgii sane nosodochia
 quisquis unquam vidit, is de eorum ordine, elegan-
 tia, splendore, & magnifico ubivis apparatu vivum
 nactus documentum dictis haud temere fidem de-
 rogabit. Vnum quippe Amstelodamum uti pro to-
 tius fere orbis aut cultioris ejusdem partis compen-
 dio a sanioribus merito habetur, tot certe xenodo-
 chiis, nosocomiis, orphanotrophiis moriotropiis
 gerontrophiis superbit, ut in stuporem rapiantur
 exteri, hæc talia oculis usurpantes, & penitus exa-
 minantes. De Londinensibus xenodochiis testem
 αὐτόπτην C. H. ERNDLIVM audire juvabit, hæc talia
 referentem: „Primum quod visitavi, ex ædificiis “
 publicis erat magnum illud xenodochium publi- “
 cum, quod Anglice Charter-hous appellatur: per “
 totam Europam invenietur vix ullum, quod tam “
 insignes ex Magnatum legatis possidebit divitias, “
 quam hoc ipsum, ita ut redditus ex fundo annui “
 quinquies mille librarum anglicarum summam “
 conficiant. Aluntur in hoc senes pariter ac juve- “
 nes, maximam partem autem faciunt pueri pa- “
 rentibus orbi, quorum tenera ætas ab aliquot “
 præceptoribus hunc in finem constitutis ad pieta- “
 tem & humanitatem sollicitè informantur, bene- “
 ficia quoque apud hos minus cessant cum fine “
 pueritiæ, siquidem illi, qui literis operam dare “
 apti reperiuntur, in Academia Cantabrigiensi “

„post-

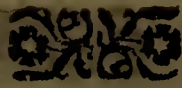
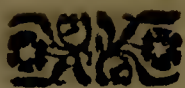
itin. Angl.

& Bat.

1706. 1707.

p. 32.

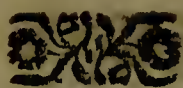
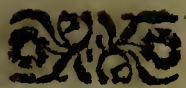

p. 37. f.

„ postea largissimis, pro studiis prosequendis, fru-
„ untur stipendiis. Et porro: Inter rarissima Lon-
„ dini numerandum etiam magnificum illud ædifi-
„ cium in Moor--fields, quod pro recipiendis ac
„ custodiendis maniacis ac lunaticis est extructum,
„ ac Bedlam ab Anglis appellatur: pro regio palatio
„ primo intuitu hoc potius, quam pro stultorum
„ ac furiosorum receptaculo habebis, nec injuria
„ dixit Gallus ille de Anglorum singularibus a Re-
„ ge suo sciscitatus: possidere Londinenses morio-
„ trophium, quod magnificentia vix cederet Pari-
„ sientium arci lupariæ (Louvre) ad quod Rex: næ!
„ Angli ingentem stultorum ex magnatibus nume-
„ rum habeant, necesse est, qui in erigendo hoc mo-
„ riotrophio tam sumptuosi fuerunt. Aedificium
„ hoc anno 1676. finitum & pretio 20000. librarum
„ anglicarum extructum est, quod suppeditatum a
„ civibus Londinensibus. Interiorem ædium par-
„ tem faciunt duo in insignem longitudinem exten-
„ sa atria, ex quorum latere ægrotantium cubicula.
„ Alitur pro curandis his miseris Medicus, & acci-
„ dit non raro, ut intra annum plusquam quadra-
„ ginta ex hoc loco sani & curati secedant. Non
„ procul hinc a sinistris in suburbio Hoxton xeno-
„ dochium publicum cernitur, cujus auctor fuit
„ Dn. Ask. Inservit hoc sustentationi viginti se-
„ num pauperum, ac totidem puerorum, ædifici-
„ um nitidum satis atque elegans. Reditus hujus
„ xenodochii ante aliquod annos insigne habuerunt
„ augmentum ex legatione Dominae Leadæ, matro-

næ

næ famigerabilis. Et rursus: Non procul Lon-
dino in districtu illo, qui ad Westmonasteriense
suburbium adhuc refertur, delectatus sum visita-
tione magni illius xenodochii, quod ab adjacente
vico Chelsey, Chelsey Hospital appellatur, & a
Carolo II. in solatium militum læsorum vel exau-
ctoratorum fundatum fuit, in cuius memoriam
quoque statua Regis Caroli ex ære conflata in
medio areæ posita cernitur. Aedificium hoc ma-
gnificum opus est, tanto fundatore dignum. Ha-
bet sacellum cum duobus diaconis, Medicum et-
iam & Pharmacopœum. Alit autem quadrin-
gentos & septuaginta sex milites emeritos, exce-
ptis locum tenente & reliquis officialibus, incom-
modum alumnorum constitutis: pro salario di-
ctorum officialium, famulorum famularumque
tria millia librarum quotannis consumuntur.

IV.

Parisiensium quæ sit ratio nosodochiorum,
tum aliunde constat, tum ex his, quæ DANIEL HOF-
MANNVS memoriæ prodidit, clare intelligitur; is
enimvero, quod a Deo nomen habet, nosodochium,
& l'hotel de Dieu vocatur, amplissimam Medicorum
scholam appellat, cum in eodem octo ægrorum
millia, miseris memorabilibusque afflictorum sym-
ptomatibus sustententur, ac Medicorum & Chirur-
gorum subsidiis sublevantur. In nosodochio, quod
generale vastum nominatur, septem hominum mil-
lia contineri, idem refert. In nosodochio charita-
tis, quod scopo medico aptius judicat HOFMANNVS,

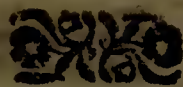
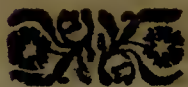
B

ægro-

p. 45. f.

*diff. epist. d.
util. peregr.
gall. p. 2.*

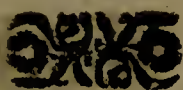
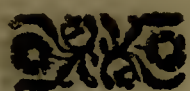

*d. perversa
pathol. doc.
disc. & ex-
erc. met. p.
19. f.
Zod. Med.
Gall. A. IV.
M. Nov. p.
340.
1728. M.
Mart. p.
937.
itiner. per
Helvet.
ital. P. I. p.
308. P. II.
p. 131.
Cent. I. ep.
49.*

ægrotorum agmina, ut idem scribit, reperiuntur. Nec in aliis Parisiorum nosodochiis qualia incurabilium, militum invalidorum, maniacorum, misericordiæ, trinitatis, convalescentium &c. occasio morbos rite cognoscendi & promte tutoque curandi deest. Plura eam in rem commemorata leguntur a C. G. STENTZELIO, v. Cl. quibus ea, quæ N. BLEGNY posteritati reliquit, addenda veniunt. Viennensia nosocomia antea laudata justo recensita ordine, in MISCELLANEIS PHYSICO-MEDICO-MATHEMATICIS occurrunt. De Mediolanensibus vero & Neapolitanis nosocomiis, quisquis plura nosse cupit, is certe G. BURNETVM si evolvat, quæ profint simul & delectent, haud difficulter inveniet. Neapolitanorum sigillatim nosodochiorum THOMAS meminit BARTHOLINVS, quando ad JO. RHODIVM alia inter, hæc talia perscripsit. „Nosocomium incurabilium amplum sæpe cum Severino amicissimo ingredimur, „ & raras operationes ejus chirurgicas spectamus. „ Aegri tamen rudius ab illo tractantur, nisi dicto „ sint obediens, aut vel verbulo mustitent, aut „ de dolore conquerantur. Placet tamen pietas „ Nobilium Neapolitanorum, qui non raro epulas „ lautas ægris afferri curant, & ipsi, ne fraude interceptiantur, ministrant. Nosocomium alterum „ B. M. Annunciatae magnificum est & ditius, in cuius inferiori coenaculo febres omnes tractantur, „ superiori vulnera. Supremo in tecto locus est „ amoenus & patulus, quo admittuntur convalescentes, ut se reficiant, & sensim aëri assuescant.

In

In inferiori ad latus dextrum peculiare est cœn-
culum, in quod moribundi & desperati importan-
tur, ut Patribus Reverendis sint vicini. Quis-
quis itaque hæc & plura alia, eaque refertissima ex-
teriorum nosocomia, S. Trinitatis Romanorum,
S. Spiritus Venetorum, S. Ludovici Parisiensium,
Christo dicatum Londinensium, aliaque in Belgio
& emporiis Germaniæ celebrioribus conspicua
frequentaverit, haud difficulter observaverit, illa
non inquilinis tantum & civibus locorum, sed ex-
traneis, tanquam totidem personarum miserabilium
asyla patere & dicata esse. Hunc enim in finem
tam liberalibus & divitibus subsidiis aluntur, ut su-
pra dictum S. Trinitatis nosodochium a Sixto V.
novem mille coronatorum annuo reditu dotatum
sit, sicut ex SPRENGERI Roma nova M. B. VALENTINI
satis opportune animadvertit.

V.

Quantumvis vero hæc & similes de nosodochi-
is passim obviæ relationes originis eorum, quando
& quo autore fundata sint, passim mentionem inji-
ciant; operæ tamen pretium erit antea quam de e-
molumentis exinde in universum genus humanum,
inque artem cum primis salutarem redundantibus,
nævibus item & defectibus eorum verba amplius fa-
ciam, in originem eorum paulo inquirere altius.
Quo quidem loco in tanta rerum caligine & scripto-
rum silentio fatendum ingenue est, vix certi quid
hic determinare licere. Enimvero Romæ quon-
dam templa diis gentilium sacra & pacis sigillatim

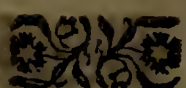
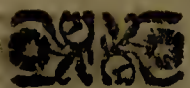
L. VII. c. 2.

p. 676.

Chir. med.

p. 526.

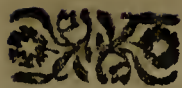
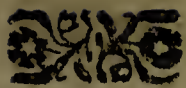

Var. Lect.
L. 1. c. 13.

templum ægrotis recipiendis curandisque esse dica-
ta, GREGOR. GIRALDVS existimat, qui ab ægrotis id
frequentari consueſſe, primo de diis gentium libro
ſcriptum reliquit. Sed erroris illum HIERONYMVS
arguit MERCVRIALIS, quod autoritate quadam
GALENI falſo intellecta permotus illud adſeruerit,
cum nullibi legatur, in illo aut in alio templo eos
unquam verſatos, præterquam in inſula Tiberina,
ubi Aefculapii ædes ſitæ erant, & quodam alio loco
in id extructo, ut qui ad ludos Circenſes venirent,
ſi forte fortuna ægrotaffent, haberent, ubi com-
mode curari poſſent. „Etenim, ut ejus porro ver-
„bis utar, in templo pacis convenire conſueviſſe
„omnium rationalium artium Profefſores ad di-
„ſputandum, ipſemet Galenus in ſermone de li-
„bris propriis manifeſtum fecit, medicos etiam
„Romæ non raro ſuper ægrotos digladiatos, vi-
„dere eſt in pluribus ejusdem commentariis. - -
„Attamen, pergit idem, id ignorari nolo, alibi quam
„Romæ languentes in templis quandoque detineri
„ſolitos fuiſſe, ut curarentur. Quod locupletiffi-
„mus teſtis eſt Strabo in octavo Geographic. libro,
„ubi memorat, in epidauro, Coa inſula, & Trica
„Aefculapii fuiſſe ædes, in quibus magna ægroto-
„rum copia nutriebatur, tabellæque cum curatio-
„num inſcriptionibus pendeabant. An vero idem,
„vel quid ſimile fuerit valetudinarium, cujus loci
„habetur mentio apud Senecam L. I. de ira, & apud
„Columellam L. II. c. 1. 16. & L. 12. c. 3. 7. certe affir-
„mare non audeo. Puto autem fuiſſe peculiarem
lo-

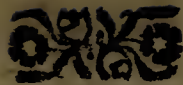
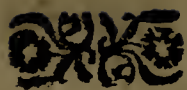
locum in unaquaque privata domo, ubi servi tantum infirmi curabantur, & detinebantur eo pacto, quo hodie in monachorum coenobiis simili muneri peculiaris locus dicatus conspicitur. Hisce adjiciam & illud, tempore Hippocratis consuevisse Medicos in domibus propriis languentes alere, ut majori sedulitate eos curarent. Hunc nimirum priscarum fuisse morem gentium, Aegyptiorum, Græcorum, Romanorum, ut ægro- tantes in templis Deorum incubarent, auxiliaque sibi per somnium a Diis, uti putabant, monstrata, vel ab oraculis laudata magna usurparent fiducia, atque effectus quos inde experti fuerunt, salutare, votivis in ipsis fanis suspensis tabulis, laudarent, posteritatisque commendarent, vir πολυμαθές ατος HENRICVS MEIBOMIVS insigni eruditionis apparatu ostendit, simulque oraculorum in arte medica usum ex omni antiquitate eruit. Cui, alios ut taceam, JO. DAN. MAIORIS epistola ad S. STVRMIVM eam in rem conscripta, ADAMI BRENDELII dissertationes binæ græcō idiomate conscriptæ & anno seculi primo in Academia Vitenbergensi publice ventilatæ, & quæ a V. Cl. JO. HENR. SCHVLZIO, & SALOMONE CELLARIO in eandem sententiam docte sunt disputata, addi merentur.

VI.

Uti vero hæc talia paganorum superstitioni merito relinquimus, ita parum abest, quin quæ etiamnum florent a nato mundi Servatore extructa & largis sumtibus partim fundata sunt nosocomia eandem

*d. incubat.
in fanis
Deor. med.
causa fact.
H. Contr.
pres. 1659.
d. oracul.
med. ergo
quasit. &
votivis
convale-
scent. tabel.
περὶ τῶν
Φαρμά-
κων ἐν τοῖς
σιν ἱεροῖσιν
ἐγκοιμή-
σει παρὰ
θεῶν ἡτε-
μένων.
περὶ τὴν
ἐγκοίμη-
σιν.
Hist. med.
Per. I. Sect.
II. c. 3. §. 33.
orig. & an-
tiq. med. V.*

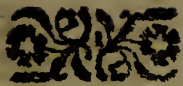
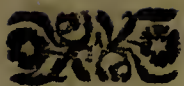

*Jur. eccles.
Prot. L. III.
Tit. XXVI.
p. 985.*

*L. I. d. Re-
publ. p. 61.*

dem ingeniorum pestem, superstitionem inquam, agnoscant originem, atque idcirco piarum ad classem causarum, seu ad ultimam, uti vocatur voluntatem, ad vota, ad legata, quæ a moribundis vel ultro fieri & præcipi, vel ab adstantibus varias ob causas extorqueri solent, a viro consultissimo J. H. BÖHMERO sat commode referuntur. Ac licet JO. BODINVS aliam paulo originem, occasionem nonnihil diversam, servorum nempe manumissiones apud episcopos in ecclesia factas nosocomiis assignet, re tamen penitus examinata, dictis neutiquam adversari, quin eadem confirmare magis videtur. Ita autem ille: „ Nihil antiquius habuerunt ii, qui prima-
„ Reipublicæ christianæ fundamenta jecerunt,
„ quam ut christiani servi assidue manumitteren-
„ tur: ac plerique libertatis spe proposita christiani
„ fiebant. Quin etiam in Africæ historiis proditum
„ est, Paulinum Nolæ Pontificem, cum omnia, quæ
„ in bonis haberet, sub hasta vendidisset, ut ex pecu-
„ nia coacta captivos Christianos redimeret, ad ex-
„ tremum Vandalis quod mirere, se ipsum vendi-
„ disse. Inde servorum manumissiones apud epi-
„ scopos in ecclesia factæ. Ex quo secuta est Con-
„ stantini Magni principatu tanta tenuium ac egen-
„ tium hominum multitudo, quibus nihil præter
„ libertatem relictum erat, quique nullas artes didi-
„ cerant, ut nulla re gravius civitates premerentur.
„ Inde Xenodochia, Brephotrophia, Gerontoco-
„ mia, Nosocomia, antea penitus ignota, Christia-
„ norum pontificum rogatione a principibus fun-
„ dari

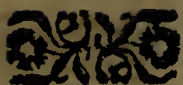
„ dari & constitui cœperunt. Inde Basilii concio-
„ nes,conquerentis, voces ac suspiria languentium
„ in templis una cum Sacerdotum precibus confun-
„ di & misceri. Iisdem fere temporibus Julianus
„ Augustus Paganus pontifices christianorum ex-
„ emplo ad nosocomia & xenodochia extruenda ac
„ publicis privatisque opibus augenda cohortatur.
„ Et quoniam tenues liberi filios exponebant, ut
„ Christianorum benignitate ac largitione educa-
„ rentur, Gratianus lege sanxit, ut servitutem servi-
„ rent iis, a quibus educati fuissent.

VII.

Postea vero quam varii in primis ecclesiastici
ordines equestres cœperunt, cœperunt autem circa
idem fere tempus quo expeditiones quæ vocantur
cruciatae ad propagandam fidem & expellendos a
terra sancta, quam occupaverant, Saracenos, ma-
gno numero & ingenti zelo factæ sunt, id quod seculo
a nato Christo fere undecimo & duodecimo conti-
git, ab ipsi sequitibus, ordinumque præsidibus varii
generis xenodochia & nosocomia fundata esse tum
aliunde constat, tum a laudato modo BÖHMERO me-
morabili exemplo Hospitalis S. Johannis, quod
Hierosolymis quondam extitit, illustratum est. Ac
fallor, annon de ordine Meliteni omnium primo S.
Joanni Sacro idem innuere THOMAS voluerit
BVRTHOLINVS, Nosocomium, scribens, “Meliten-
“ se duos habet Medicos, Gallum & Melitensem, “
“ Chirurgos tres, per vices ægros invisentes. Te-
“ nentur & Equites ipsi ægros invisere, & de neces-
“ sariis

l. c. p. 148.

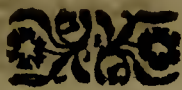
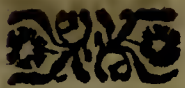
p. 75.

„ fariis prospicere, habetque singula natio suam in
„ hebdomade diem, videlicet Germani veneris di-
„ em, quo novitii equites ægros invisunt, & ut
„ commode cibentur, provident. Hisce autem diu-
tius immorari, præsentis non patitur ratio instituti.
Plura vero suppeditabunt GRYPHIVS, MIRAEVS, FA-
VINVS, GIVSTINIANI ET BONANI, BELLOY, TOVSSAINT
DE SAINT LVC, aliique a J. B. MENCKENIO, Viro lit-
teratissimo in Historicorum Indice scriptorum ma-
gno numero recensiti, qui de ordine equestri in
communi, aut de hoc, isto sigillatim exposuerunt.

VIII.

Non possum tamen a me impetrare quin ordinis
S. Lazari, plenior paulo mentionem hoc quidem
loco faciam, quo xenodochiorum leprosis sigillatim
dicatorum opportune recordor, quippe quæ ordini
isti equestri procul dubio in acceptis referenda sunt:
Illius quidem origo longe antiquissima & primo, aut
certe quarto a nato mundi Servatore seculo initium
cepisse creditur, ab aliis vero Balduino I. Hierosoly-
mitano, qui inter duodecimi initia seculi vixit, si
non prima ejus origo, incrementum certe ejus ad-
scribitur. Monachi primum, hinc equites eun-
dem constituerunt, qui id sibi negotii datum esse
existimarunt, bellum ut infidelibus indicerent per-
petuum, peregrinis commoda pararent hospitia, atq;
adversus Muhamedanos defenderent, inque primis
incurabilium leproforum comodis ut invigilarent
& de vitæ subsidiis, quibus indigebant, solliciti es-
sent, vide & ipsius denominatio ordinis orta esse
cre-

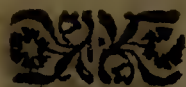
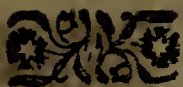

creditur. Illud certe memoratu dignum est, non ipsos modo leprosos ordini huic adscriptos interdum esse, sed & ipsum ordinis Magistrum, (der Grcsmeister) equitem lepra affectum esse debuisse. Quæ tamen consuetudo ad decimi tertii mediæ sæculi tantum perstitit. Anno enim 1253 equitibus hisce leprosis a Saracenis & infidelibus in fugam coniectis & Syria expulsis, Innocentius IV. P. R. ordini ipsi, sanos imposterum equitum Magistros eligendi potestatem concessit. Diversis deinde temporibus hunc ordinem equestrem Pontifices Romani immunitatibus ornarunt, tum Reges & Principes ingentibus auxerunt bonis. Quemadmodum a Ludovico VII. Galliarum Rege dicto juniore, peculiarem regionem Boigny dictam, & prope Aureliam sitam dono datam hujus equites ordinis acceperunt; eamque Christianis e Palæstina ejectis incoluerunt. Posteaquam vero lepra in regionibus occidentalibus multum a frequentia & impetu remittere, ac proinde actiones ordini huic ex prima ejus institutione incumbentes usu destitutæ viderentur; ille quidem dignitate ejus pristina non parum hinc imminuta, cum Melitenensium ordine, ab Innocentio VIII. P. R. posterioris precibus adsurgente, combinatus est, id quod factum A. O. R. 1490. Idem deinde licet a Gregorio XIII. P. R. 1512. cum S. Mauritii ordine conjunctus, & Emanuel Philibertus Dux Sabaudia una cum posteris ejus Magister equitum constitutus fuerit; in Gallia tamen alius ejusdem ordinis magister sæpius electus, ipse vero ordo cum

C

ordine

edit. noviss.
Lips. P. II.
p. 126. f.

ordine equestri de nôtre Dame du mont Carmel combinatus est, sicut hæc & plura momenta alia ex fontibus supra laudatis hausta in LEXICO VNIVERSALI HISTORICO legere est.

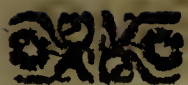
IX.

d. morb.
Bibl. p. 55.

or. d. lue
vener. Pa-
tau, 1687.

Ad xenodochia igitur leprosis figillatim destinata, quæ in specie lazaretta, germ. lazarethe vel & Siechen-häuser appellantur, nunc devoluto sermone non abs re quæritur, cur leproforia magno passim numero, ingentibus sumtibus quondam extructa, leprosis plerumque vacua reperiantur? Idem vero mecum post T. BARTHOLINVM ita locutum: „Olim certe familiaris erat lepra in Insulis nostris Borealibus Feroënsibus & Islandia, sicut „nosocomia ibidem extructa testantur, quæ nunc „vacua ruinam ruinantur: ante quinquaginta fere annos in Patavina Academia de Gallis suis CAROLVS quæsiuit PATINVS his fere verbis: „Mille sunt „xenodochia in Gallia leprosis dicata, quamvis in „amplissimo regno nullus plane lepra græcorum „Arabumque correptus langueat, quid ergo, quales erant ipsi leprosi? Neque vero quærere tantum, sed responsionem pariter aptam addere e re erit, quod antequam fiat, lepræ examen instituere succinctum juvabit. In universum quidem morbus hic in lepram Græcorum & Arabum omnium consensu scriptorum discescitur, prout nimirum penes Græcos aut Arabes Autores ejusdem historia morbi diversis enarratur modis, utriusque vero summus gradus ab omnibus elephantiasis vel etiam leontiasis a cutis

a cutis summa crassitie in hisce animantibus obvia denominatur. Et Græcorum quidem elephantiasis per scabiem ferinam malignam & universalem, cum profunda cutis & carnis exulceratione, per totum corpus serpente, illudque squamis & corniculis elatis obducente describitur, & hæc quidem cum lepra Arabum paria facit; elephantiasis vero Arabum tumorem denotat scirrhosum, varicosum diuturnum pedum & crurum, ita, ut multos inter alios, quos brevitatis studio sciens volensque mitto, AMATVS perhibet LVSTITANVS: “Elephantia Arabum pedum cum varicibus tumor, Græcorum vero elephantiasis is morbus est, quem Christicolæ Sancti Lazari, vel vulgares lepram appellant, & eo infectos lazarus vel leprosos vocant.”

X.

Et Lazari quidem morbum quem plerique lepram appellant, THOMAS VERO BARTHOLINVS, quod mirum, silentio transit, G. W. WEDELIVS, ὁ πᾶν pro ileo hæmatite Hippocratis venditat, opportune recordor in dissertatione quadam ill. HOFMANNI præsidio habita ita excussum esse, ut peculiarem pauperum seu mendicantium morbum, eumque ulcerosum, variis exemplis parallelis illustratum constituat. Quo eodem loco elephantiasis Græcorum seu lepra Arabum quæ & Satyriasis obtentiginem inexplabilem vocatur, tanquam morbus totius corporis foedissimus & insanabilis ex ARETÆO, FALLOPIO, LOMMIO, FORESTO aliisque fusius describitur, hisce porro additis: „Hicce sævissimus morbus primum

*Cent. 2. cur.
34. Schol.*

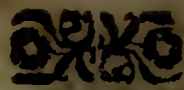
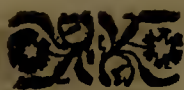
l. c.

*P. P. d. Lazaro ante
portam.
d. morbo
Lazari.*

§. 4. p. 8.

§. 6. p. 10.

„ in Aegypto, speciatim Alexandria admodum fuit
 „ familiaris, ac fere endemius, ob Aegyptiorum vi-
 „ etum sordidum, ac impura subterranea habitacu-
 „ la; quemadmodum testatur Plinius H. N. L.
 „ XXVI. c. I. Galenus L. II. de arte curandi c. 10.
 „ Prosper Alpinus L. I. de Med. Aegypt. c. 14. Hinc
 „ Lucretius L. VI. d. natura:

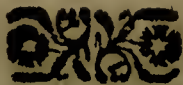
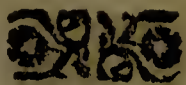
Est Elephas morbus, qui Nili flumina propter
 Gignitur, Aegypto in media, nec præterea usquam.

„ Fuit igitur morbus ille tempore Cornelii Celsi
 „ plane incognitus in Italia, quemadmodum ille
 „ L. III. c. 25. attestatur. Postquam autem tem-
 „ poribus Pompeji Magni, Julii Cæsaris ac Medici
 „ Asclepiadis Romanus exercitus Aegyptum petie-
 „ rat; ille reduxit secum contagiosum hunc mor-
 „ bum in Italiam, restantibus Plinio l. c. c. 9.
 „ Plutarcho sympos. 8. probl. 9. propagavit. Ab-
 „ hinc demum latius vagabatur hoc malum per Eu-
 „ ropam, & maxime frequens fuit in Belgio, Gallia
 „ &c. adfirmantibus Amato Lusitano Cent. II. cur.
 „ 34 & Valleriola L. VI. enarrat. 5. Quum autem
 „ lues venerea invaderet Europæas regiones; le-
 „ profus hic affectus fere penitus disparuit, saltem
 „ inter rarissimos refertur. Ac porro de Lepra
 Græcorum observatur, quod cutis tantum vitium
 veteribus denotet, nec tam fœdam universæ faciei
 deturpationem involvat, quanta elephantiasi pro-
 pria est. Plura vero de causis utriusque lepræ &
 signis tum eodem loco, tum apud H. MERCVRIA-
 LEM, M. B. VALENTINI, C. G. STENZELIVM aliosque an-
 notata occurrunt.

XI.

S. 7. p. II.
 L. I. c. 2.
 Prax.
 Med. Ix.
 fall. p. 677.
 Prax. Chir.
 p. 928.
 d. morb.
 orig. p. 50.

XI.

Hisce pro instituti ratione delibatis nemo amplius mirabitur, tantam hodie leproforum esse raritatem, ut xenodochia iisdem dicata passim vacua occurrant, posteaquam ex dictis satis constat, luem veneream passim per Europam invalescentem omnem fere lepræ memoriam obscurasse. Fœdam vero istam luem superioribus ignotam seculis a Græcis certe & Latinis Arabibusque nusquam hoc nomine notatam anno demum a recuperata mundi salute 1693. cum redeunte ex Indiis occidentalibus infecto Christophori Columbi exercitu Barcinonem primum in Hispaniis, mox deinceps expeditionis gallicæ occasione Neapolin & Italiam reliquam invasisse cum FERNELIO, FALLOPIO, BERGERO meo, aliisque pridem publice affirmare, ego Præses nequitquam dubitavi. Sed ut dies diem docet, cum ratione convenire haud videtur, lepram in morbum forsan gallicum esse astrorum vitio veneris abusu accedente transmutatam, quorsum JO. LANGIVS Medicus ejusdem fere ævi doctissimus quando causas novi hujus morbi vel renati potius evolvit, inclinare videtur; nec desunt qui luem veneream non novum, sed antiquissimum esse morbum, autoritate eorum, qui diu ante obsidionem Neapolitanam clari testantur, haud paucos jam olim ab immundis sordidisque mulieribus varia contraxisse vitia, affirmant, quo nomine DODONAEVM, GVIL. SALICETVM, qui 1270. claruit, VALESCVMITARENTINVM, qui 1418. & BERNH. GORDONIVM, qui medio tempore vixit, a SCHENCKIO laudari

Desider.

Med. p.

162.

d. eo quod

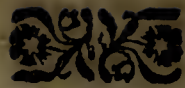
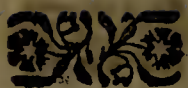
divin. in

H.L. p.25.

L.I. ep.42.

L.VI. obs.8.

dari constat, nec sine ratione huc referre licet illa
PRVDENTII :

Istum libido foetida
Per scorta tractum publica
Luto & cloacis inquinat
Dum spurca mendicat stupra.

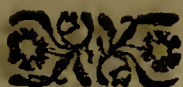
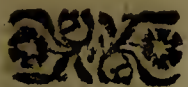
Non video itaque quid obstet, quo minus utramque
& Arabum & Græcorum lepram seu elephantiasin
ipsam fuisse veneream luem, illam proinde non no-
vum sed antiquissimum esse morbum, hancq; unam
& veram esse rationem affirmemus, cur leproforia
pleraque leprosis hodie vacua deprehendantur.

XII.

*L. de morbo
Gall. c. 76.*

Postea nimirum, quam morbus hic, quem le-
pram haftenus, nunc veneream luem appellare lice-
bit, incurabilium classi haftenus adscriptus, exotico-
rum usu lignorum, inque primis prudenti mercu-
rii applicatione sat feliciter curari coepit, hoc vero
IACOBVM BERENGARIVM CARPENSEM, qui & CARPVS alias
dicitur, quiq; seculi initio decimi & sexti floruit pri-
mum & felicissimo quidem successu tentasse, G. FAL-
LOPIVS autor est, quem deinde magno numero, nec
impari successu alii imitati sunt, omnem lepræ incu-
rabilis & leproforum memoriam sensim eradicatam,
xenodochiis adeoque leprosis dicatis pristinam di-
gnitatem ademptam esse patet. Præterea vero & phæ-
nomena & signa utriusque lepræ ita sunt comparata,
ut ad veneream luem, modo diversos ejus gradus
neutiquam negligamus, haud difficulter applicari
pos-

possint. Quod vero palmarium & princeps hujus conjecturæ est argumentum, eo inprimis tempore, quo lues venerea invaluit, & lepræ & leproforum, & ordinis S. Lazari ut pridem est observatum, memoria evanuit. Quare & GUIDO PATIN lepram sæpe falso accusari, ostendit, ejusdemque filius CAROLVS PATINVS ad quæstionem supra propositam discretis respondet verbis: „Lue venerea adfecti pro leprosis audiebant, insanabilibus tunc temporis ægrotantibus.“ Ac cum in statutis facultatis medicæ Lipsiensis hodieque receptis Doctoribus medicinæ sub pœna injungitur, ut ne quis eorum de lepra affecto judicium ferat, & curam ejus in se suscipiat solus, addit, qui hæc refert ill. P. G. SCHACHERVS: „utut lepra correptus, si a lue venerea adfectis discesseris nullibi locorum inveniatur.“

XIII.

Sed quid de Judæorum fiet lepra? cujus Sacra passim pagina mentionem injicit. Equidem vir summus G. W. WEDELIVS argumentis admodum speciosis nec minimi ponderis adserere non dubitat, Græcorum pariter atque Arabum elephantiasin, ipsamque, cujus in sacra pagina fit mentio, lepram a lue venerea neutiquam differre, ac proinde unam eandemque omnibus appellationem competere. Sed ut reliqua recte se habent, ita vereor an intelligentibus hæc, quæ sequuntur, tanti sint factura satis viri verba: „Quod vero lepram aliam extraordinariam, ratione indumentorum, vel ædificiorum & parietum seu inanimatorum attinet, hodie plenissime

*L. I. ep. 104.
p. 239.*

l. c.

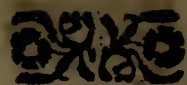
*d. cephal.
ex lue ven.
ner.*

Lev. XIII.

*Ex. Med.
Phil. C. II.
D. IV. ex. 9.*

l. c. p. 105.

Phil. Sacr.
p. 182.

l. c.

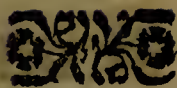
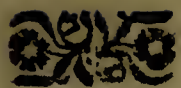
„ nissime videntur cessasse, vel si quæ talia forte accidant, ejusdem sunt commatis, e suis causis arcessenda, unde in his occupari latius non attinet, vel aliorum disquisitioni relinquitur. Quare illorum magis arridet sententia, qui Judæorum lepram pro sui generis morbo, vel pœna potius divinitus immissa, & divinitus tollenda habendam esse existimant. Ac licet quæ de lepræ contagio vestimentis inhærente, iisque mediantibus latius serpente, causisque adeo naturalibus a FRANCISCO VALLESIO hujus occasione morbi afferuntur, neutiquam sint contemnenda, non tamen idem de domo, de sede de cubili affirmare audet vir doctissimus, dolumque omnino est, ipsum pariter ac THOMAM BARTHOLINVM ubi de lepra Judæorum ipsis sermo est, eam cum Græcorum & Arabum elephantiasi, quin & cum morbo ipso gallico aperte confundere, nec nisi trita & vulgaria ab illis adferri, id quod utriusque auctoris eruditos alioquin inspicienti labores ad oculum patebit.

XIV.

l. c.

Reliqua, quæ etiamnum variis in locis florent xenodochia uti miseris multis refugium, solatium, quietem, ita medicorum filiis, artique salutari plura pollicentur emolumenta. Ista vero doctissimus JO. BOHNIVS satis esse luculenta, verbis ostendit pone sequentibus: „Nosodochiorum frequentia hoc inprimis emolumentum rei medicæ præstat, ut in iis viscera denatorum morbida scrutari hincque nosologias genuinas formare liceat, quod Anatomen pra-

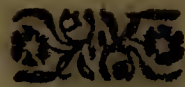
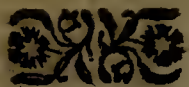

practicam vocant, tum etiam ut in illis omni re-
rum necessariorum apparatu instructis autoritate
& sumptibus publicis non tantum alantur & cu-
rentur tot infirmi, sed Medici horum ordinarii, &
inter hos Professores discentium etiam curam ge-
rant, in horum corona grabatulos illorum visita-
do, affectus p. n. declarando, horum prognosin
formando, ac medelam adornando, de singulis
vero differendo, uno verbo per horum calamita-
tes illorum studia formando, sicque privatae æque
ac publicae saluti prospiciendo, id quod proprio
exemplo DANIEL confirmat HOFEMANNVS sequentem
scribens in modum: „Meliores equidem matuti-
nas atque antemeridianas horas nullibi transigere
utilius scopoque meo convenientius licet, quam
in publicis nosodochiis inter tot ægrorum millia,
tot gravibus complicatisque morbis laborantia;
haberet sane hic Argus, quo omnes qui ipsi affin-
guntur, oculos occuparet, in tanta successuum &
prosperorum & adversorum copia, contemplan-
da facilius quam enarranda. Et sane eadem mihi
mens fuit, eadem sorte usus sum, quando anno se-
culi undecimo Amstelodami per aliquot menses de-
gens, amplissima urbis xenodochia lustrandi occa-
sionem nactus singulis matutinis horis, præeunte
Cl. Medicorum Biga, CASPARE COMMELINO, & PETRO
GVENELON, quorum ille Gynæceum, hic virilis sexus
ægrotos curabat, utrumque invisi nosocomium,
nec nisi doctior inde recessi.

l. c.

XV.

L. III. c. 4.

*Spital. Buch,
* Vorrede
an die Reichen.*

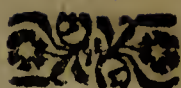
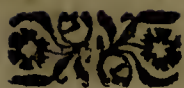
*Vtop. L. II.
p. 144.*

At enimvero cum multi ab uno vel paucis, A. C. CELSI judicio curari, debita nimirum *ἀντιβείας* non possint, isque, si artifex est, idoneus sit qui non multum ab ægro recedat; fatendum omnino est, in ea ægrotantium multitudine, quibus vix unus alterque præfectus est Medicus, aliis insuper negotiis distractus, non omnia ad amussim peragi vel posse vel solere, sed, ut nihil est ab omni parte beatum, ita & xenodochia & nosocomia suis non carere nãvis, quibus & præfectorum avaritiam, ministrorum oscitantiam, & fraudes haud immerito addas licet, quibus emendandis vix provida Magnatum cura aut divitum opes sufficerent. Videlicet cum totus hic

mundus universale quoddam nosocomium a T. PARACELSO apposite appelletur, quod & divites & pauperes, & externos & inquilinos capit, isque proinde omnium commodis mortalium velificandum esse, arguat, optandum sane, nescio an sperandum, talia ubivis terrarum deprehendi nosocomia, qualia in Vtopia sua occurrere, magna fiducia THOMAS affirmat MORVS his, quibuscum finiemus verbis:

„ Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publicis hospitibus curantur. Nam quatuor habent
„ in ambitu civitatis hospitia, paulo extra muros,
„ tam capacia, ut totidem oppidulis æquari possint:
„ tum ut neque ægrotorum numerus quamlibet
„ magnus anguste collocaretur, & per hoc incommode;
„ tum quo hi, qui tali morbo tenerentur,
„ cujus contagio solet ab alio ad alium serpere, longius

gius ab aliorum cœtu summoveri possint. Hæc “
 hospitia ita sunt instructa, atque omnibus rebus, “
 quæ ad salutem conferant, referta, tum tam tene- “
 raac sedula cura adhibetur, tam assidua medico- “
 rum peritissimorum præsentia, ut quum illuc ne- “
 mo mittatur invitus, nemo tamen in tota fere “
 urbe sit, qui adversa valetudine laborans “
 non ibi decumbere, quam domi suæ, “
 præferat. “

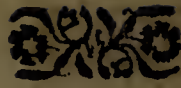
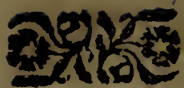
S. D. G.

SERIES CAPITVM.

- I. II. *Rerum Salubrium & Insalubrium recensio.*
- III. *Xenodochia in communi, & Germanorum, Batavorum;
 Anglorum & Londinensium sigillatim.*
- IV. *Gallorum & Italarum Xenodochia.*
- V. *Origo nosodochiorum penes Gentiles.*
- VI. - - *apud Christianos.*
- VII. *De ordinibus equestribus ecclesiasticis.*
- VIII. *De ordine S. Lazari.*
- IX, X. *Cur leprosores leprosis hodie vacua deprehendantur? &
 de lepra s. elephantiasi græcorum arabumque.*
- XI, XII. *Ejusdem argumenti continuatio, & de morbo Lazari. Le-
 pram & luem veneream esse unum idemque, ostenditur.*
- XIII. *Lepra judæorum, de qua in Sacris.*
- XIV. *Emolumenta a Nosocomiis in A. M. speranda.*
- XV. *Neuicorum & defectus.*

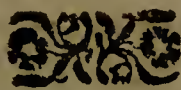
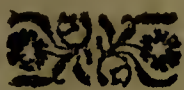

COROLLARIA.

- I. *Medicamenta Chimica neutiquam sunt spernenda, & Galenicis non raro præferenda.*
- II. *Ex marte, vitriolo, sale ammoniaco, & tartaro polychresta medicamenta parantur.*
- III. *Quibus tamen, solaris medicamenta, ignis ope confecta, selecta & sulphurea inprimis palmam dubiam reddunt, in morbis quippe desperatis interdum efficacissima.*
- IV. *Neque tamen ex hisce vel aliis panacea quædam speranda est.*
- V. *Morbum Iorami Regis Iudæ 2. Paralip. XXI. v. 18. 19. veram fuisse Hecticam, non sine ratione adseritur.*
- VI. *παράδοξον de mentis humana ἀπαθεία nuper in scenam productum, modo rite explicetur, fit ἔνδοξον.*
- VII. *Admiratio est filia ignorantia & mater philosophia.*
- VIII. *Neque inepte, quisquis philosophia finis
quis*

quis sit? interrogatus, respondit: ignorantia, & neque videre, neque audire amplius quicquam.

IX. Datur *αὐτοχρηγία* medica licita & honesta.

X. Argumentum, quod ex funiculi umbilicalis omissa ligatura pro infanticidio probando vulgo affertur, ingenti limitatione indiget.

XI. Medici Romæ quondam servi fuerint nec ne? quæstio est magnis animorum motibus in Anglia pridem agitata, sed quæ in logomachiam abire videtur, idemque de proscriptione eorum Romæ, quæ vulgo fertur, facta, habendum erit.

XII. Medici antiquissimis temporibus vocati sunt *Χαρίεστες*, gratiosi, non a gratia vel clementia, sed ab eruditione morumque elegantia, quoque ab imperita plebe atque ab empiricis inprimis distinguerentur.

XIII. Parabolani, quorum fit mentio Cod. L. I. Tit. III. qui inscribitur de Episcopis, & Clericis, & orphanotrophis, & xenodochis, & brephotrophis, ptochotrophis & ascetris, & monachis & privilegiis eorum L. 17.
quo-

quorumque sexcentos ad curanda debiliū corpora deputatos ibidem L. 18. legimus, non fuere Medici, sed plebeji, qui famulatio vel ecclesiarum vel hospitalium & xenodochiorum deputati erant.

XIV. Dantur in Corpore Humano actiones plus quam mechanicæ.

XV. Omnes generationes & corruptiones fiunt per motum intestinum, cujus potiores species sunt putrefactio & fermentatio.

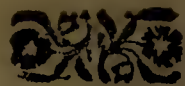
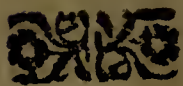
EXPERIENTISSIMO
DOMINO
CANDIDATO SVO

S. D. P.

PRAESES.

Tria fere effluxerunt lustra, quo nominis Tui fama, & medicamentorum haud vulgarium ignis ope abs Te paratorum, languentium plurium solatio cedentium effectus mihi primum innotuere. Quanti exinde Te fecerim, quodque pretium laboribus meritisque Tuis statuendum duxerim, vel propterea silentio premendum arbitror, ne Te in faciem laudare, id quod insignis Tua modestia minime concedit, aut quam documentis haud contemnendis probasti, artis peritiam ultra quam par est extollere velle videar. Equidem non desunt, qui omnia, laude ceteroquin non indigna vituperare soliti, chymica quoque; medicamenta, ceu nimis violenta, acria, noxia, periculo plena traducere, odiumque quod internecinum adversus eadem in pectore alunt, ad alios quoque propagare & longe lateque disseminare student, misochymici hinc merito dicti. Ex adverso vero alii tantum chymicis medicamentis pretium statuere solent, ut eadem ad omnia omnino morborum genera,

genera, radicitus extirpanda sufficere rati aut veram panaceam, aut certe medicamentum ad illam quam proxime accedens illius ope inveniri posse, gloriantur, vel etiam sibi de tanti possessione arcani præcipiti nimis impetu blandiuntur, omnemque adeo reliquum medicamentorum apparatus veramque medendi methodum insuper habentes, ac propriis non raro arcanis nimium confisi bene agendi occasionem e manibus elabi sinunt. Medio tutissimus ibis; & Galenica & Chymica medicamenta valetudini si qua fuerit labefactata, reparandæ inserviunt, neque sola mineralia eidem sufficiunt scopo, cum & auxiliis ex animali & vegetabili regno petitis vis atque efficacia insignis neutiquam sit deneganda. Ita vero TE mecum sentire, eandemque in morborum curatione ingredi viam, tum variis hætenus experimentis, tum Medicorum in primis ordini, variis eam in rem institutis periculis abunde demonstrasti. Hujus igitur indultu cum honores in arte salutari supremi, quos Doctorales vocant Tibi ex merito conferantur, nihil amplius addo, sed toto pectore acclamo antiquum illud FELICITER! Vale! & sub benedictionis divinæ tutelæ securus res Tuas ex voto perage, meque amare perge! Et sic iterum Vale! Dab. e Museo d. xi. Nov. clc lccc xxxiv.

